

Opdat wij hen niet vergeten

Alexander Joseph Hartog (55 jaar),
omgebracht 9 juli 1943 in Sobibor

Betsy Hartog-Vromen (53 jaar),
omgebracht 9 juli 1943 in Sobibor

Joseph Hartog (20 jaar),
omgebracht 9 juli 1943 in Sobibor

Adolf Hartog (18 jaar),
Omgebracht 9 juli 1943 in Sobibor

Walderstraat 17

Hartog was een oud slagersgeslacht uit Lochem. In 1848 verruilden Salomon Joseph Hartog (1809-1869) en zijn echtgenote Goedjen Salomon-Vredenburg (1812-1857) hun woonplaats Borculo voor Lochem. Ze gingen wonen op het adres Walderstraat 165, het tegenwoordige huisnummer 17. Ze begonnen daar een koosjere slagerij. In 1894 maakte de winkel met woonhuis plaats voor nieuwbouw. Het is het pand met die fraaie Jugendstilgevel van de Wereldwinkel, zoals we dat nu nog steeds kennen.

Het echtpaar Hartog-Vredenburg kreeg tussen 1846 en 1857 vijf kinderen, waaronder Joseph Salomon (1848-1921) en Abraham (1857-1910). Deze twee zonen namen na de dood van hun vader in 1869 de slagerij over. Abraham haakte in 1906 zakelijk af en vertrok met zijn grote gezin naar Antwerpen om uiteindelijk ergens in een gehucht bij Apeldoorn neer te strijken.

In 1883 trouwde Joseph Salomon met Anna Bet Polak, dochter van een Joodse familie die een zeker aanzien in Steenwijk genoot. Ze kregen vier kinderen; twee lieten het leven op dertigjarige leeftijd. Alexander (1888) en Aharon (1890) werden beiden slagersknecht in de zaak van hun vader. Toen deze in mei 1921 overleed, zetten beide broers de zaak voortvarend voort. In 1927 verrijkten ze de slagerij met een elektrische koelcel.

Eind 1921 trouwde Alexander met zijn vroegere buurmeisje Betsy Vromen (1890), opgegroeid in het huis Walderstaat 15. Vanaf 1917 werkte ze in het Centraal Israëlitisch Ziekenhuis in Amsterdam. Toen weduwe Anna Bet Polak eind 1921 de woning aan de Zwiepseweg 59 had gekocht en vervolgens betrok, kwam Walderstraat 17 beschikbaar voor Alexander en Betsy. Ze kregen er twee zonen: Joseph (1922) en Adolf (1924). Hoe cynisch kan, achteraf gezien, het benoemen van je zonen zijn.

Aharon stapte in 1934 op veertigjarige leeftijd in het bootje met Branca Brest uit Zwartsluis. Ze gingen in Lochem op kamers wonen op het adres Zuiderwal 15, min of meer om de hoek van de slagerij. Het stel bleef kinderloos.

Begin 1942 ging Joseph, de oudste zoon van Alexander en Betsy, naar Amsterdam om als boekhouder aan het werk te gaan bij het Nieuw Israëlitisch Weeshuis. Hij had een kamer bij het gezin van Louis Asscher aan het Merwedeplein 57 II. Familie Frank woonde vanaf 1933 aan dit plein en wel op huisnummer 37 II. Misschien hebben ze elkaar wel gekend, Anne en Joseph.

Aharon werd door de bezetter in augustus 1942 in Kamp Lievelede als Joodse dwangarbeider tewerkgesteld. Na de landelijke razzia van 3 tot en met 5 oktober 1942 werd hij in Kamp Westerbork herenigd met zijn vrouw Branca. Diezelfde

maand werden ze naar Auschwitz getransporteerd waar ze op 21 oktober met behulp van Zyklon B werden vermoord. Alexander Hartog, zijn vrouw Betsy Vromen en hun jongste zoon werden door de Joodse Raad gedwongen hun huis aan de Walderstaat 17 per 13 januari 1943 te verruilen voor de woning Transvaalstraat 125, in het Oosterpark van Joods Amsterdam. Een week later voegde Joseph zich vanaf het Merwedeplein bij hen: het gezin was weer samen. Vijf maanden later werd het tijdens de razzia van 20 juni opgepakt en nog diezelfde dag per trein naar Kamp Westerbork afgevoerd. Op 6 juli volgde de laatste reis die op 9 juli 1943 tragisch eindigde in een gaskamer van Sobibor.

Tekst Coen van Uhm

Klein Azink 6
7214 CA Epse
info@stolpersteinelochem.nl
Triodos NL92 TRIO 0788783564